

Таким чином проблема дотримання захисту прав військовослужбовців залишається нагальною. А отже, є суттєвою проблемою на шляху її розв'язання проблем нормативного вдосконалення. Доповнення нормативних актів, що діють у цій сфері, здійснюється фрагментарно та непослідовно, без урахування вимог та стандартів, що були проголошені Конституцією України.

ПРОТИДІЯ ЗАСУДЖЕНИХ ЯК ОДНА З ПІДСТАВ ЗАСТОСУВАННЯ ДАНИХ ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ

Охман О.В., здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Сучасна протидія злочинності, як свідчить вивчення наукових джерел і практики, характеризується зростаючою роллю тих видів діяльності, що надають у розпорядження правозастосовців дані, відомості та засновані на їх аналізі науково-обґрунтовані рекомендації відповідного порядку. При цьому, як зауважив Д.И.Никифорчук, варто пам'ятати, що аналіз, як сфера наукової практики – це складна система розумових операцій щодо вивчення систем (суб'єктів, об'єктів, процесів або явищ), які потім представляються у формалізованому вигляді.

Виходячи з означених методологічних засад та враховуючи, як обґрунтовано зробив висновок А.П.Закалюк, що питання соціальної зумовленості кримінально-правової норми, безперечно, становить інтерес для науки кримінального права, все таки слід мати на увазі, що відповідь на нього вона має знаходити не через включення його до свого предмету або пояснення соціологічною змістовністю останнього, а в кримінології, до предмету якої належить переважно природа та сутність злочинності, виду злочинів і окремого злочину та суспільних заходів реагування на них, включаючи кримінально-правові.

В науці, в широкому аспекті, під кримінологічною характеристикою злочинів розуміють відомості про рівень, коефіцієнти, структуру та динаміку злочинів, описання особи тих, хто їх вчиняє, мотиви та цілі їх поведінки.

У більш вузькому змісті цю характеристику вчені тлумачать як стійкі відомості про рівень, структуру, динаміку та географію злочинних дій, а також про осіб, що їх вчиняють, тобто нові відомості про справжній стан явища, повні та точні знання про нього для ефективної й науково обґрунтованої боротьби з конкретними злочинами. При цьому, як слушно з цього приводу зауважив А.П.Закалюк, вона містить здебільшого видову кількісну кримінологічну інформацію, особливості якої можуть потребувати формування особливих (якісних) для цього виду злочинів кримінологічних знань, а, інколи, й додаткового (більш детального) теоретичного узагальнення у вигляді наукового вчення, теоретичної новели, умовно кажучи, міні-теорії.

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУСПІЛЬНОНЕБЕЗПЕЧНИХ НАСЛІДКІВ САМОПРАВСТВА

Чернов А.О., здобувач відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України
Науковий керівник: д.ю.н., доцент, старший науковий співробітник відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України Кваша О.О.

В межах Особливої частини КК України відповідальність за самоправство передбачена ст. 356 КК України. Статтею 356 КК України встановлена кримінальна відповідальність за самовільне, всупереч установленому законом порядку, вчинення будь-яких дій, правомірність якої оспорюється окремим громадянином або підприємством, установою організацією, якщо такими діями

була заподіяна значна шкода інтересам громадянина, державним чи громадським інтересам або інтересам власника.

Особливої уваги у зв'язку із віднесенням ст. 356 КК України до злочинів із матеріальним складом за об'єктивною стороною, потребує визначення суспільно небезпечних наслідків самоправства, що полягають у завданні значної шкоди. Наявність або ж відсутність такої шкоди розмежовує злочинні та незлочинні дії. Таким чином, самоправство, яке не завдало значної шкоди інтересам зазначених у диспозиції осіб, тягне за собою відповідальність за ст. 186 КУпАП як адміністративний проступок. Виходячи з цього, критерії для розмежування між злочинними та незлочинними діями у цьому випадку повинна забезпечити єдина та усталена судова практика застосування закону України про кримінальну відповідальність у цій частині.

Як зазначає науковець Л.В.Дорош щодо визначення значної шкоди у ст. 356 КК України, «поняття значної шкоди є оціночним і вирішується у кожному конкретному випадку, виходячи з фактичних обставин справи». У науково-практичному коментарі до КК України зазначено, що до нематеріальної значної шкоди при самоправстві потрібно відносити, зокрема, заподіяння шкоди здоров'ю особи, порушення політичних, трудових, житлових та інших конституційних прав і свобод людини і громадянина. Розміри матеріально шкоди, що визнається значною у ст. 356 КК України законодавчо не визначено. Крім цього, зазначимо, що системний аналіз норм Особливої частини КК України вказує на те, що формулювання «значна шкода інтересам громадянина, державним чи громадським інтересам або інтересам власника» не містить жодна інша стаття, окрім ст. 356 КК України. Щодо схожих формулювань, використаних законодавцем для визначення суспільно небезпечних наслідків у статтях Особливої частини КК України, зазначимо, що поняття «значна шкода потерпілому» використане у ч. 3 ст. 185; ч. 3 ст. 186; ч. 2 ст. 189; ч. 2 ст. 190 КК України; поняття «значна шкода власнику земельної ділянки» використане у ч. 1 ст. 197-1 КК України; поняття «значна шкода» використане у ч. 2 ст. 361; ч. 2 ст. 361-1; ч. 2 ст. 361-2; ч. 3 ст. 362; ст. 363; ч. 2 ст. 363-1 КК України; поняття «значна майнова шкода» використане у ч. 2 ст. 258-5 КК України. Таким чином, зміст суспільно небезпечних наслідків у ст. 356 КК України повинен бути конкретизований шляхом судового тлумачення.

Разом з тим, суди не завжди правильно з точки зору законодавчого формулювання диспозиції ст. 356 КК України визначають поняття значної шкоди. Наприклад, як встановлено вироком Центрального районного суду м. Миколаєва від 30.06.2011, К. визнано винною за ст. 356 КК України за таких обставин. Підсудну було зобов'язано не чинити перешкод В. в користуванні будинком, що є їхньою спільною частковою власністю, передати В. ключі від зазначеного будинку та вселити його в цей будинок. Всупереч цьому, підсудна самовільно, всупереч встановленому законом порядку, виділила потерпілому кімнату, та вимагала від останнього будівництва окремого входу до цієї кімнати, а також віддати ключі від будинку, перешкоджала проході до вхідної двері, а також самовільно, не поставивши В. до відома, змінила замок від вхідної двері будинку та відмовилася дати йому нові ключі, чим завдала істотної шкоди інтересам В. як співвласника зазначеного будинку, а саме позбавила можливості користуватися ним як житлом.

Як бачимо, суд у мотивувальній частині, встановлюючи наявність суспільно небезпечних наслідків самоправства, вказав на наявність істотної шкоди потерпілому та не звернув уваги, що диспозиція ст. 356 КК України не містить поняття «істотна шкода», натомість необхідно встановлювати наявність або ж відсутність значної шкоди. Суд не врахував, що це різні оціночні поняття.

Як зазначає науковець А. В. Наумов, кожне нове судове рішення може розширювати чи навпаки звужувати уявлення правозастосовувача про зміст кримінально-правової норми, відповідно розширюючи чи звужуючи можливості реальної поведінки суб'єкта злочину, та її адекватного відображення в букві кримінального закону. Оскільки у диспозиції ст. 356 КК

України як суспільно небезпечне діяння, так і суспільно небезпечні наслідки є неконкретизованими, слід підтримати думку С. Погребняка про те, що «зміст норми права часто-густо піддається уточненню (деталізації і конкретизації) у процесі її застосування. Зрозуміло, що важливе значення тут мають правові позиції судових органів, за допомогою яких долається подібна правова невизначеність».

Отже, вважаємо, що визначення поняття «значна шкода інтересам громадянина, державним чи громадським інтересам або інтересам власника» повинно бути конкретизовано у судових роз'ясненнях з метою забезпечення правової визначеності закону України про кримінальну відповідальність у цій частині.